

Bylage 1

Programma Verbetering Aanpak Kinderporno

Projectplan

**Pilot voor de beperking van de upload van kinderporno
door vergelijking met politiebesteden**

Versie 3.0

Pilot voor de beperking van de upload van kinderporno door vergelijking met politiebestanden

INHOUD

1.	Inleiding	1
1.1.	Programma Verbetering Aanpak Kinderporno	1
1.2.	Aanpak kinderporno op internet	1
1.3.	Werkwijze	2
2.	Probleemstelling en posities	3
2.1.	Inzet	3
2.2.	Partijen en belangen	3
2.3.	Probleemstelling van de pilot	5
3.	Risico's en aanpak	6
3.1.	Inleiding	6
3.2.	Misbruik en onbedoelde effecten	6
3.3.	Bevoegdheid, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid	6
3.4.	Werkaanbod en capaciteit	7
3.5.	Juridische grondslag	7
4.	Uitvoering	8
4.1.	Samenwerkingsovereenkomst	8
4.2.	Projectorganisatie	8
4.3.	Taakverdeling	9
4.4.	Doorlooptijd	9
4.5.	Capaciteit en kwaliteit	9
4.6.	Bekostiging en rechten	10
4.7.	Rapportagelijn	10
	Bijlage 1: Samenwerkingsovereenkomst	1

Samenvatting

Het Programma Verbeteren Aanpak Kinderporno is een landelijk initiatief van de politie, om te komen tot verbetering van de aanpak van kinderporno. Het openbaar ministerie heeft vanuit hetzelfde motief haar inzet op dit onderwerp geïntensiveerd mede door de aanstelling van een landelijk coördinerende officier kinderporno.

Een belangrijk medium voor het verspreiden van kinderporno is het internet. De aanpak van kinderporno moet zich daarom eveneens op het internet richten. Een manier om verspreiding via internet te voorkomen is verhinderen dat de afbeeldingen op internet worden geplaatst.

De overheid is echter niet bevoegd om het gebruik van internet te beperken. Dat kunnen alleen de leveranciers van internetdiensten (hosting) die een uploadfilter als dienst kunnen aanbieden. Voor het tegenhouden van uploads is daarom samenwerking tussen de politie en private partijen noodzakelijk. Voorgesteld wordt hiervoor een pilot te starten. Voor deze pilot hebben LeaseWeb en FOX-IT belangstelling. LeaseWeb levert wereldwijd dedicated hosting, waarbij ze servers ter beschikking stelt aan klanten en FOX-IT ontwikkelt en levert beveiliging. Elk van de partijen heeft eigen, geëxpliciteerde, redenen om aan de pilot deel te nemen. Gemeenschappelijk is de wil om kinderporno zoveel als mogelijk tegen te houden.

Het voorliggende pilotplan is opgesteld om deze aanpak nader te onderzoeken. Hierbij is aandacht voor de technische, organisatorische, juridische en capacitaire aspecten bij politie en Openbaar Ministerie.

De opzet van deze pilot is dat van bestaand kinderpornografisch materiaal, waarover de politie beschikt, hashcodes worden gegenereerd, de zogenaamde "hashes". Van het materiaal dat door klanten van Leaseweb wordt aangeboden voor upload worden eveneens hashcodes gegenereerd, die met de politie-hashes worden vergeleken. Indien de hashcodes overeenkomen kan met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid gesteld worden dat het kinderporno betreft.

De centrale vragen van de pilot zijn of en hoe het benutten van politiebestanden voor het vergelijken van uploads bijdraagt aan het tegenhouden van kinderporno en onder welke condities dit proces verantwoord kan worden uitgevoerd. Een bijproduct is het vergaren van informatie over de verspreiding van kinderporno (intelligence).

Het gebruik van gegevens die belangrijk zijn voor de opsporing zoals de Landelijke Kinderporno Database Politie vergt een adequate beveiliging van deze gegevens en gegevensverstrekking.

Een risico is dat er voor politie en justitie een werklast ontstaat die de capaciteit te boven gaat. De pilot moet uitwijzen of en welke mate deze risico's zich voordoen en hoe daarmee om te gaan.

De pilot wordt uitgevoerd onder leiding van het Programma Verbeteren Aanpak Kinderporno (PVAK) in samenwerking met het Korps landelijke politiediensten (KLPD), het Openbaar Ministerie, Koninklijke Marechaussee, LeaseWeb en FOX-IT. Voor de pilot wordt een projectorganisatie ingericht. De doorlooptijd van het project is in eerste instantie gesteld op zes maanden, met een mogelijke verlenging van nog eens zes maanden.

De pilot kan starten zodra de voor de pilot vereiste capaciteit en technische faciliteiten (bijzondere expertise) beschikbaar zijn.

1. Inleiding

1.1. PROGRAMMA VERBETERING AANPAK KINDERPORNO

Het Programma Verbeteren Aanpak Kinderporno (PVAKP) is een landelijk initiatief van de politie om te komen tot verbetering van de aanpak van kinderporno, om op deze wijze een bijdrage te leveren aan het opsporen van slachtoffers van seksueel misbruik. Het programma is gestart in december 2008, mede op grond van de toenemende maatschappelijke zorg over kinderporno. Deze zorg is ook verwoord in de Tweede Kamer (motie Van der Staaij en Rouvoet, mei 2006) en de politiek volgt het dossier op de voet.

1.2. AANPAK KINDERPORNO OP INTERNET

Een belangrijk medium voor de verspreiding van kinderporno is het internet en de aanpak van kinderporno moet zich daarom mede op het internet richten.

Een manier om verspreiding via internet te hinderen of te voorkomen is te verhinderen dat de afbeeldingen op internet worden geplaatst.

Het WODC heeft dit onderwerp op verzoek van de Minister onderzocht en is daarbij tot de conclusie gekomen dat de overheid op dit moment wettelijk niet bevoegd is het gebruik van internet te beperken¹. Het beperken is voorbehouden aan die private partijen die internet aanbieden en diensten daarbinnen ondersteunen. Daarom is voor het beperken van de toegang tot internet samenwerking tussen de politie en private partijen die een uploadfilter als dienst kunnen aanbieden, noodzakelijk. De bedrijven LeaseWeb en FOX-IT hebben belangstelling getoond om samen met de politie een pilot uit te voeren, gericht op het verhinderen dat er afbeeldingen op internet worden geplaatst. Elk van de partijen heeft eigen, geëxpliciteerde, redenen om aan de pilot deel te nemen. Gemeenschappelijk is de wil om het verspreiden van kinderporno zoveel als mogelijk tegen te houden.

Een pilotstructuur is in dit geval de aangewezen weg, omdat deze aanpak een nieuwe methodiek betreft waarbij onderzoek nodig is naar organisatorische, juridische, capacitaire, technische en beheersmatige aspecten. Hierbij dient ook rekening gehouden te worden met het feit dat als gevolg van vigerende wetgeving het kijken naar KP verboden is voor anderen dan opsporingsambtenaren en personen aan wie vrijstelling is verleend.

¹ Zie ook: W.Stol e.a., *Filteren van kinderporno op internet*, Den Haag 2008, 36 en 63.

De opgedane ervaringen zullen worden gedeeld met de door de Minister van Justitie ingestelde Nationale Internetautoriteit.

1.3. WERKWIJZE

LeaseWeb is een toonaangevende, wereldwijd actieve leverancier van hosting en infrastructuuroplossingen, beschikt over een eigen hostingnetwerk en staat in de top-20 van hostingproviders. Tot de klanten behoren ondermeer [REDACTED] en [REDACTED].

Op websites van klanten die zich bezig houden met 'User Generated Content', zgn. 'plaatjes uploadsites' van LeaseWeb kunnen afbeeldingen worden geplaatst middels uploaden. Deze klanten van LeaseWeb willen geen kinderporno op hun websites en willen dat zelf actief tegengaan door het gebruik van een hashcodefilter.

De werkwijze om kinderpornografische afbeeldingen tegen te houden is in essentie eenvoudig. Van een afbeelding kan een code van bestandskenmerken worden gemaakt: een "hash"². Kinderporno die bijvoorbeeld door opsporing beschikbaar is gekomen, kan op deze manier worden omgezet in een gegevensverzameling van hashcodes (database). Tijdens het uploadproces maakt de webhoster van elke afbeelding een hash. Deze wordt vergeleken met de hashes in database van bekende kinderporno van de politie.

Indien de codes overeenkomen betreft het met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kinderporno. Om inzicht te krijgen in welke vorm is gedetailleerde digitale inspectie of visuele verificatie nodig. Bij een overeenkomst in code wordt meteen een lijst aangemaakt van alle uploads van het betreffende adres.

Indien de hash niet in het hashbestand voorkomt, dan wordt de afbeelding gewoon gepubliceerd. Indien het uploaden van kinderporno wordt gesignaleerd kan worden bekeken op welke manier het uploaden kan worden gestopt. De afbeelding wordt tegengehouden door de webhoster en middels de beveiligde lijnen naar het meldpunt Cybercrime van het KLPD verzonden.

² Hiertoe worden simultaan de methodieken MD5 en SHA-1 ingezet, zoals afgesproken in het Operationeel Overleg Digitale Opsporing.

2. Probleemstelling en posities

2.1. INZET

Justitie, PVAKP (politie), LeaseWeb en FOX-IT hebben er belang bij om kinderporno op het internet te bestrijden en zien het voorkomen dat kinderporno op het internet wordt geplaatst als een mogelijk geschikte methode. Gedeeld belang is de basis voor een beoogde samenwerking, met als inzet:

- dat PVAKP (politie) LeaseWeb in de gelegenheid stelt om uploads met de database van de politie te vergelijken
- dat LeaseWeb zal voorkomen dat het kinderpornografisch beeldmateriaal op internet wordt geplaatst.
- dat LeaseWeb indicaties van kinderporno aan de politie ter beschikking stelt voor verder onderzoek.

2.2. PARTIJEN EN BELANGEN

Het belang van LeaseWeb is het weren van klanten die zich bezighouden met de opzettelijke verspreiding van kinderporno (bewuste facilitators) en het beveiligen van klanten die zich onopzettelijk bezighouden met verspreiding van kinderporno (onbewust facilitair aan pedofielen en criminele organisaties). Dit komt voort uit maatschappelijke verantwoordelijkheid en het voorkomen van imagoschade.

Voor LeaseWeb is de samenwerking temeer van belang, omdat het beschikken over bestanden met kinderporno strafbaar is en per 1 januari 2010 ook het kijken naar kinderporno. LeaseWeb heeft de politie zodoende nodig om te beoordelen of een afbeelding strafbaar materiaal betreft of niet, wil het haar plan kunnen doorzetten om kinderporno met behulp van hashes te weren.

Politie en openbaar ministerie hebben, gezien de beschikbare rechtsmiddelen en capaciteit, slechts beperkte mogelijkheden voor de opsporing en vervolging van kinderporno en – verdachten. De productie en de facilitering speelt zich in belangrijke mate af in vele buitenlandse landen, onderzoeken zijn zeer tijdrovend en de capaciteit van politie en openbaar ministerie is beperkt. Het accent van elke aanpak zal daarom moeten liggen op het tegenhouden of bemoeilijken van het plaatsen van kinderporno door de private sfeer, de overheid kan dat op onderdelen faciliteren. De voorliggende pilot legt dat accent.

Een samenwerking tussen de politie en LeaseWeb biedt de mogelijkheid om de effectiviteit van de filtering van upload te onderzoeken. In het gunstige geval kan daarna verbreding worden

gezocht. Daarnaast kan het in het belang van de politie zijn om contact te hebben met partijen die over hashbestanden van kinderporno (willen) beschikken, met het oog op toezicht, regulering en het tegenhouden van strafbare feiten.

De werklast die hieruit voorkomt dient door de zedenpolitie in Nederland (ondergebracht bij het KLPD en regiokorpsen) te worden gedragen, zowel in het beoordelen van het materiaal als de verwerking van de daaruit voortvloeiende zaken. Welke capacitaire consequenties dit heeft kan op dit moment niet worden voorzien. Het plan van de minister van Veiligheid en Justitie omtrent de nationale herinrichting van de aanpak kinderpornografie, onderschrijft de werkwijze van de pilot aangezien het tegenhouden/ beperken van de upload van kinderporno een barrière opwerpt tegen het verspreiden van kinderpornografische afbeeldingen.

FOX-IT is een ICT-bedrijf dat voorkomt in het netwerk van veel organisatieonderdelen van de Nederlandse politie en waarmee op meer fronten wordt samengewerkt. Het bedrijf is vanuit deze bestaande relaties benaderd. Ook voor FOX-IT spelen de maatschappelijke verantwoordelijkheid en het imago een belangrijke rol.

2.3. PROBLEEMSTELLING VAN DE PILOT

De centrale vragen van de pilot zijn of en hoe het benutten van politiebesteden voor het vergelijken van uploads bijdraagt aan het tegenhouden van kinderporno en onder welke condities dit verantwoord kan worden uitgevoerd. Belangrijke deelvragen zijn:

- a) In welke mate draagt de werkwijze bij aan het tegenhouden van kinderporno?
- b) Wat levert de samenwerking op in termen van intelligence, waaronder over criminele samenwerkingsverbanden?
- c) Hoe kan de politie-hashcodedatabase met optimale integriteit worden beheerd?
- d) In hoeverre is het beveiligingsniveau 'politie zeer vertrouwelijk' afdoende en in hoeverre is het nuttig of zelfs noodzakelijk om het niveau 'staatsgeheim' te bereiken?
- e) Hoe kan voldoende in de vereiste beveiliging van de politie-hashcodedatabase worden voorzien?
- f) Hoe kan optimaal worden omgegaan met de verificatie van 'hits'?
- g) In hoeverre levert de werkwijze opsporingsindicaties op en wat kan daarmee gedaan worden (regionaal, BRT's, (inter)nationaal)?
- h) Zijn er nadere wettelijke maatregelen nodig voor het delen van de informatie en zo ja welke?
- i) Op welke manier is het mogelijk om private partijen binnen de (nieuwe) wetgeving bij het gebruik van een hashcode database te betrekken?
- j) Hoe ziet een werkende (bilaterale) overeenkomst er uit, die als grondslag kan dienen voor een structurele afspraak tussen een politieorganisatie en een internetbedrijf?
- k) Op welke wijze zou de formule, bij succes, kunnen worden verbreed naar andere hostingbedrijven?
- l) Welke structurele inspanningen voor politie en openbaar ministerie brengt de werkwijze met zich mee en wat betekent dit voor de inzet van beschikbare capaciteit op het gebied van de kinderporno?
- m) Indien lopende onderzoeken worden gefrustreerd, hoe kan dat worden voorkomen?

3. Risico's en aanpak

3.1. INLEIDING

Door de partners wordt een aantal risico's gezien. Het vraagstuk van hoe deze risico's aan te pakken is enerzijds onderdeel van de pilot, anderzijds is een aantal risico's vooraf afgedekt.

3.2. MISBRUIK EN ONBEDOELDE EFFECTEN

Het gebruik van de politie-hashcodedatabase voor het vergelijken van uploads brengt het risico van misbruik met zich mee.

FOX-IT en het Nederlands Forensisch Instituut hebben beide een opvatting en suggesties aangereikt, die als complementair kunnen worden gezien. In de verwachting van digitale experts binnen het KLPD kan het beveiligingsniveau 'politie zeer vertrouwelijk' worden bereikt. Tijdens de pilot zal worden onderzocht in hoeverre het beveiligingsniveau 'politie zeer vertrouwelijk' afdoende is.

Waarschijnlijk is een hit in overeenstemming met de gekwalificeerde beelden in de database, maar getest moet worden of deze score 100% is, of dat een hit alsnog moet worden beoordeeld en dus handmatig moeten worden gecheckt, door personen die daartoe bevoegd zijn.

Filtering kan leiden tot het frustreren van een opsporingsonderzoek doordat voor de politie bekend kinderpornomateriaal wordt tegengehouden (internet tap). In hoeverre dit risico zich voordoet kan alleen onderweg blijken.

De pilot zal de impact van deze risico's in beeld brengen.

3.3. BEVOEGDHEID, VERANTWOORDELIJKHEID EN AANSPRAKELIJKHEID

Zoals gezegd is rechtstreekse filtering van internet door de politie op dit moment geen begaanbare weg. Filtering/blokkering heeft de toestemming van de betrokken klanten. In de pilot is het dan ook het internetbedrijf zelf dat filtert en dat hier middels de algemene voorwaarden de instemming van klanten verwerft. De politie faciliteert slechts het betreffende internetbedrijf, door een bilaterale overeenkomst. De politie is zodoende geen partij in het filteren.

In de pilot stelt het KLPD de politie-hashcodedatabase ter beschikking. FOX-IT zet zich in voor de beveiliging van de politie-hashcodedatabase en LeaseWeb en haar klanten voor de gevolgen van de inzet van de politie-hashcodedatabase.

3.4. WERKAANBOD EN CAPACITEIT

Een probleem waar de politie en het OM voor staan, is dat van capaciteit. Bij het huidige werkaanbod staat de capaciteit al onder druk. Samenwerking met private partijen brengt het risico met zich mee dat de werkstroom verder groeit, terwijl bovendien de private partners verwachtingen kunnen gaan koesteren over geprioriteerde opvolging.

Het is van meet af aan bij de partners duidelijk dat de politie niet over vrij inzetbare capaciteit beschikt en de inzet extra (langlopende) financiering vergt, daar de gevraagde expertise niet tijdelijk kan worden ontwikkeld of uit de markt kan worden gehaald. In het bijzonder voor de verificatie moet de pilot inzicht geven in aard en aantal van de hits en de wijze waarop verificatie plaatsvindt, zonder de politie (zwaar) te belasten. Het 'tegenhouden' door barrières op te werpen staat centraal.

3.5. JURIDISCHE GRONDSLAG

Het bekijken, voorhanden hebben en verspreiden van kinderporno is verboden (art. 240b Wetboek van Strafrecht). Het idee van de pilot wordt dan ook gesteund door het Ministerie van Justitie.

Bovendien kan het Ministerie het project op het juridische terrein ondersteunen als vraagbaak en voor het toetsen van de benodigde juridische kaders.

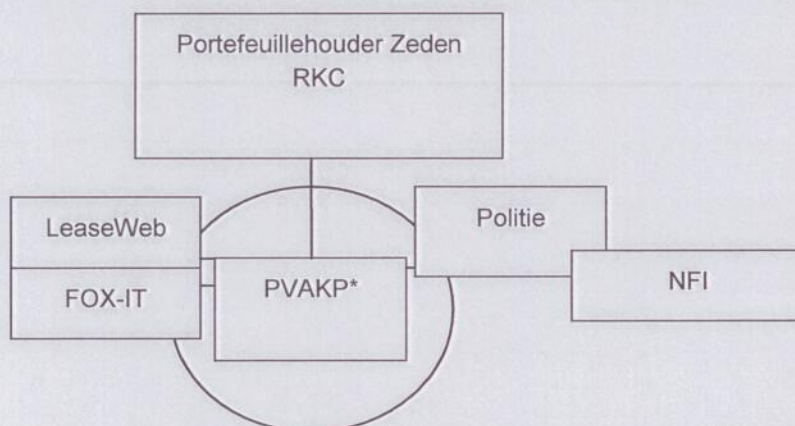
4. Uitvoering

4.1. SAMENWERKINGSOVEREENKOMST

De belangrijkste doelstellingen en afspraken worden vastgelegd in een korte samenwerkingsovereenkomst (zie bijlage 1). Het pilotplan is onderdeel van deze overeenkomst.

4.2. PROJECTORGANISATIE

Er is sprake van een pilot in het kader van publiek-private samenwerking tussen Leaseweb, FOX-IT en de Nederlandse politie. Het politiebrede Programma Verbeteren Aanpak Kinderporno adopteert deze pilot omdat de belangen van diverse organisatieonderdelen worden overstegen. De pilot wordt uitgevoerd in samenwerking tussen de partijen LeaseWeb, FOX-IT en politie, met een adviserende rol van het NFI. De pilot geschiedt onder leiding van het PVAKP. In schema:

* PVAKP = programma verbeteren aanpak kinderporno.

Stuurgroep

Er komt een projectgroep onder leiding van PVAKP, waarin LeaseWeb, FOX-IT en Politie deelnemen.

Voor het project wordt een Stuurgroep ingesteld, gevormd door PVAKP, KLPD, Programma aanpak Cybercrime, LeaseWeb, FOX-IT, NFI, Landelijk Parket, een onafhankelijke auditor en een adviseur van de KMAR, onder voorzitterschap van de programma manager PVAKP.

4.3. TAAKVERDELING

De taakverdeling tussen de partijen volgt uit de bijdrage. Voor de duidelijkheid:

- Het PVAKP leidt het project en zit de stuurgroep voor.
- LeaseWeb zorgt voor de hashing, blocking, logging en eventuele verbindingen / routeringen binnen haar bedrijf.
- FOX-IT neemt de digitale beveiliging voor haar rekening.
- De politie zorgt voor de politie-inbreng, beoordeling en afwerking
- Het KLPD- stelt de hashcodes ter beschikking en ondersteunt (afhankelijk van de capacitaire impact) met de vakinhoudelijke en technische expertise het opzetten van de pilot.

Vanuit het Ministerie van Justitie en het OM, in casu het Landelijk Parket wordt ondersteuning verwacht bij reflectie op het juridisch kader.

4.4. DOORLOOPTIJD

De doorlooptijd van het project is in eerste instantie gesteld op zes maanden, met een mogelijke uitloop naar twaalf maanden, afhankelijk van de resultaten. De verwachting is, dat vier maanden nodig zijn om het project concreet voor te bereiden. Vervolgens wordt binnen het project gewerkt aan de technische voorwaarden, waarvoor drie maanden worden geraamd. Daarna kan het KLPD-hashcode database drie maanden worden gebruikt om te vergelijken.

4.5. CAPACITEIT EN KWALITEIT

Voor het project is een projectleider van politiezijde nodig, voor circa 20 uur/week.

Naast de capaciteit die het KLPD zelf aan de pilot besteedt, heeft het KLPD voor de duur van het project totaal één FTE extra gekwalificeerde capaciteit nodig voor de inzet op het gebied van zeden en digitale expertise.

Daarnaast zijn er mogelijk kosten voor ondersteuning door het NFI en andere partijen. Hiervoor zoekt het PVAKP projectfinanciering.

Uit de pilot zal blijken of er structurele kosten zijn en zo ja welke. De portefeuillehouder Zeden zal zijn collega's op de hoogte houden omtrent de voortgang van deze pilot.

4.6. BEKOSTIGING EN RECHTEN

Het project wordt zoveel als mogelijk uitgevoerd met gesloten beurzen. Het PVAK heeft de kosten van de investering door Fox-IT voor de PIP database Protectie betaald.

Elke partij neemt deel voor eigen rekening en risico.

Voor zover het project voor LeaseWeb en/of FOX-IT direct of op termijn materiële of immateriële voordelen of nadelen biedt, zijn deze voor rekening van de bedrijven. Indien het PVAKP en mogelijk in het verlengde daarvan de Nederlandse politie in het kader van de bestrijding van kinderporno met de formule en de daarbij behorende techniek verder gaat met LeaseWeb en/of FOX-IT, dan worden hiervoor geen kosten in rekening gebracht.

Eventuele onderlinge verhoudingen tussen LeaseWeb en FOX-IT, over rechten, kosten, opbrengsten of andere onderwerpen, worden bilateraal tussen deze bedrijven geregeld of verrekend.

4.7. RAPPORTAGELIJN

De rapportage- en informatielijn is als volgt:

<i>Actor</i>	<i>Rapporteert aan</i>
Projectleider (uitvoerder)	PVAKP, [REDACTED]
PVAKP opdrachtnemer	Opdrachtgever Portefeuillehouder Zeden Ministerie van Justitie
Medewerkers politie/KMAR	Projectleider en aan eigen leiding en aan OM
Medewerkers LeaseWeb / FOX IT	Projectleider en aan eigen leiding LeaseWeb / FOX IT

Gezien de complexiteit en de vele geïnteresseerden, zorgt het PVAKP ervoor dat rond de start en na zes maanden een brede bijeenkomst van alle partijen en geïnteresseerden wordt georganiseerd.

Bijlage 1: Samenwerkingsovereenkomst

Samenwerkingsovereenkomst

Partijen:

- 1) LeaseWeb, wettig vertegenwoordigd door [REDACTED]
- 2) FOX-IT, wettig vertegenwoordigd door [REDACTED]
- 3) PVAK, vertegenwoordigd door de Portefeuillehouder Zeden van de RKC
Hoofdcommissaris van Politie F. Heeres
- 3) Korps Landelijke Politiediensten, wettig vertegenwoordigd door Korpschef R. Bik

Overwegende,

- Dat LeaseWeb en FOX-IT als bedrijven met ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid hun bijdrage willen leveren aan het beperken en weren van kinderporno op internet,
- Dat het Korps Landelijke Politiediensten o.m. is belast met het bestrijden van kinderporno en daarom private initiatieven wil ondersteunen die dat doel bevorderen,
- Dat de politie is belast met de aanpak van kinderporno en het PVAKP binnen de Nederlandse politie is belast met de verbetering van de aanpak van kinderporno,

Komen overeen een samenwerkingsverband aan te gaan om, door een daadwerkelijke realisatie in een pilotstudie, te onderzoeken of en hoe het benutten van gecodeerde politiebestanden voor het vergelijken van uploads bijdraagt aan het tegenhouden van kinderporno en onder welke condities dit verantwoord kan worden uitgevoerd.

De nadere afspraken voor deze pilot zijn opgenomen in bijgaand projectplan, dat integraal onderdeel uitmaakt van deze samenwerkingsovereenkomst.

LeaseWeb

FOX-IT

PVAK

KLPD